

Вивчення правового режиму воєнного стану має важливе значення не лише для розуміння поточної ситуації в Україні, а й для розвитку вітчизняної науки конституційного права, вдосконалення законодавства у сфері національної безпеки та підготовки майбутніх правників.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 26.11.2018 р. №393/2018 / Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3932018-25594>
4. «Про введення воєнного стану в Україні» Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Бовбас Ангеліна Романівна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри теорії, історії та філософії права

Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Іванчук Наталія Віталіївна

ЗАКони ХАММУРАПІ: КРИЗЬ ПРИЗМУ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА: ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОГО ПОКАРАННЯ

Закони Хаммурапі, датовані приблизно 1750-ми роками до н. е., є однією з найдавніших і найкраще збережених правових пам'яток людства. Питання про те, чи є вони втіленням справедливості, чи прикладом надмірної жорстокості, залишається актуальним у контексті філософсько-правового аналізу основ національної безпеки та правопорядку [3, с. 112].

З одного боку, Кодекс базується на принципі таліону («око за око, зуб за зуб»), що з позиції сучасної гуманістичної парадигми виглядає як прояв жорстокості. Фізичні розправи та смертна кара за широкий спектр правопорушень (від крадіжки до неправдивого звинувачення) підтверджують суворість давньовавилонського права. Нерівність перед законом залежно від соціального статусу (авілум, мушкенум, вардум) свідчить про те, що справедливість того часу мала виразний станово-класовий характер [1, с. 24].

Однією з ключових характеристик Кодексу є чітка диференціація відповідальності. Справедливість у цьому контексті мала «вертикальний» характер: за одне і те саме правопорушення представник вищого стану міг відбутися штрафом, тоді як нижчий піддався фізичному покаранню. Проте запровадження цих норм було прогресивним кроком до встановлення державної безпеки. Хаммурапі прагнув «дати сяяти справедливості в країні, щоб знищити беззаконня та зло».

Важливою рисою справедливості Хаммурапі була презумпція відповідальності самих представників влади. Стаття 5 Кодексу передбачала суворий штраф та позбавлення посади для судді, який змінив свій вирок після його офіційного проголошення [1, с. 30]. Це свідчить про зародження ідей законності та відповідальності держави перед підданими, що є важливим елементом стабільності будь-якої політичної системи.

Філософсько-правова основа принципу таліону полягала у встановленні чіткої межі помсти. Це був перехід від хаотичної кровної помсти до державної системи покарань, де сила відплати не могла перевищувати силу завданої шкоди. Таким чином, жорстокість ставала інструментом забезпечення безпеки через страх перед невідворотністю ідентичного покарання [2, с. 145].

Особливу увагу приділено економічній безпеці та захисту власності. Суворість покарань за посягання на чуже майно пояснювалася необхідністю підтримки господарського ладу. Водночас Кодекс містив норми, що захищали боржників від свавілля кредиторів, обмежуючи термін боргового рабства трьома роками, що на той час було актом вищої соціальної справедливості [3, с. 120].

Регулювання сімейних відносин також відображало баланс між жорстким патріархальним укладом та захистом прав жінки (наприклад, право на повернення приданого у разі несправедливого розлучення). Це демонструє намагання законодавця врегулювати

всі сфери суспільного життя для запобігання внутрішнім конфліктам у державі.

Отже, Закони Хаммурапі не можна оцінювати однозначно. Вони є синтезом тогочасних уявлень про невідворотність покарання як гаранту безпеки та зародженням ідей правового захисту особистості. Жорстокість методів була обумовлена історичним контекстом, проте саме прагнення до кодифікації та встановлення єдиних правил гри стало фундаментом для розвитку подальших правових систем світу [2, с. 210].

Список використаних джерел

1. Закони Хаммурапі // Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / уклад.: С. В. Кузьмінець та ін. Київ: Право, 2021. С. 12–45.

2. Тихомиров Д. О. Теоретико-правові засади державної політики у сфері безпеки: монографія. Київ: Маслаков Р. О., 2020. 344 с.

3. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2019. 632 с.

Богдан Ігор Васильович,
аспірант кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ

ОБОРОННА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК ФОРМА ПРАВОВОГО САМОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ, ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Проблематика оборонної функції держави в умовах російської агресії проти України набуває не лише прикладного, а й фундаментального теоретико-правового значення. Йдеться не тільки про організацію військового захисту, мобілізацію ресурсів або функціонування сектору безпеки і оборони, а про здатність держави зберігати власну правосуб'єктність, суверенітет, територіальну цілісність, конституційний лад і нормативну безперервність правопорядку. У цьому сенсі оборонна функція держави може бути розглянута як форма її правового самозбереження.

У загальній теорії держави функції держави традиційно розуміються як основні напрями її діяльності, у яких виявляються сутність, соціальне призначення, завдання та цілі державної організації. Оборонна функція належить до таких функцій, оскільки забезпечує базову передумову існування держави – її здатність до